

Türkiye'de Kurak Mevsimler

Dr. Erol Tümertekin

Türkiye'de kurak devrenin zamanı, başlangıç ve sonunun tespitine çalışılması, hem kurak bölgeleri hudutlandırmayı kolaylaştırır hem de bu bölgeler ziraat hayatına faydalı olacak bazı hususiyetleri ortaya koyar.

Bu ufak çalışmada, De Martonne'un kuraklık indisleri formülünü kullanarak meydana getirdiğimiz haritaların yardımı ile kuraklığın bu hususiyetlerini incelemek istiyoruz.

Memleketimizde kuraklığın yer yer görülmeye başladığı ilk ay Nisan ayıdır. Kurak şartların en erken hissedildiği alanlar ise, Akdeniz ve güney Ege kıyılarıdır. Oldukça şiddetli bir şekilde kuraklık başlangıcına sahne olan bu kıyı şeridinin hemen arkasında bulunan dar bir saha ve İç Anadolu'da oldukça geniş bir kısım ile Güneydoğu Anadolu'da Urfa ve güneyindeki mntaka 20 nin biraz üstünde olan indisleri ile kurak olmaya namzet bölgeler halindedir (Harita 1).

Mayıs ayında, bir yandan Akdeniz ve Ege kıyılarında Nisanda teessüs etmiş olan kurak kuşakta kuraklık şiddetini artırırken, Trakyanın geniş bir kısmı, Marmara havzası tamamen, Balıkesire kadar Ege bölgesi kurak bir saha halini alıyor (Harita 2). Diğer taraftan Güneydoğu Anadolu'da Urfa civarında Nisan'da hafif bir şekilde teşekkül etmeye namzet olan kurak saha gelişip, kuzey, doğu ve bilhassa batıya doğru yayılarak, Akdeniz kurak kuşağı ile Çukurovayı da içine alarak birleşmektedir.

Mayıs ayında İç Anadolu'nun durumu çok enteresandır: Nisanda 20 ye yakın indisleri ile hemen hemen Urfa civarı veya Güney Ege bölgesinin iç kısımları gibi hafif bir kuraklığa sahne olan İç Anadolu'da bu karakter Mayıs'ta hemen tamamen ortadan kalkıyor.

Filhakika, Mayıs ayında (sadece Aksarayda indis 18) muhtemelen Tuz Gölü'nün güneydoğu kısmı hariç, İç Anadolu karşımıza kurak bir saha halinde çıkmıyor.

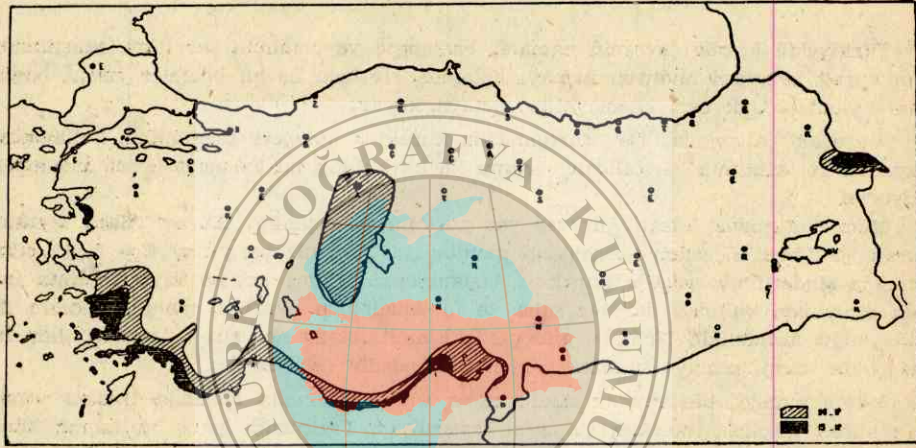
Haziran ayında artık hemen bütün Türkiye'yi kaplayan kurak şartların nüfuzu altına giren İç Anadolu'nun Mayıs ayındaki bu hususi durumunun, şüphesiz mntakanın yağış maksimumunun bu aya rastlaması ile izahı kabildir. Mayıs ayında, Haziranda bütün Türkiye'yi kaplayacak olan geniş kurak sahanın bir kısmını teşkil edecek şekilde, Sinop-Yeşilirmak arasında ufak bir kurak saha ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bilâhare, doğuda Giresunun batısına kadar yayılan bu, Mayıs'tan itibaren

1 İç Anadolu çiftçisi tarafından «ilk yaz kuraklığı» adı verilen bu Nisan kuraklığını ve mahsul üzerindeki tesirlerini merhum Numan Kırac Eskişehirdeki tecrübeleri esnasında etraflı bir şekilde tespit etmiştir. Bak: N. Kırac: «Eskişehirde Dry Farming denemeleri» İstanbul 1937, s. 17.

kurak olan saha Eylül başına kadar süren dört aylık bir kurak devre ile Karadeniz bölgesinde en uzun kurak devrenin bulunduğu kısmı teşkil etmektedir.

Haziran, Temmuz, Ağustos ayları kurak şartların Türkiyede maksimum genişliği iktisap ettiği aylardır. Filhakika, Karadeniz kıyılarında ince bir şerit ve bazı yüksek bölgeler hariç, memleketimizin büyük bir kısmı Kasım başına kadar kurak şartların tesiri altındadır.

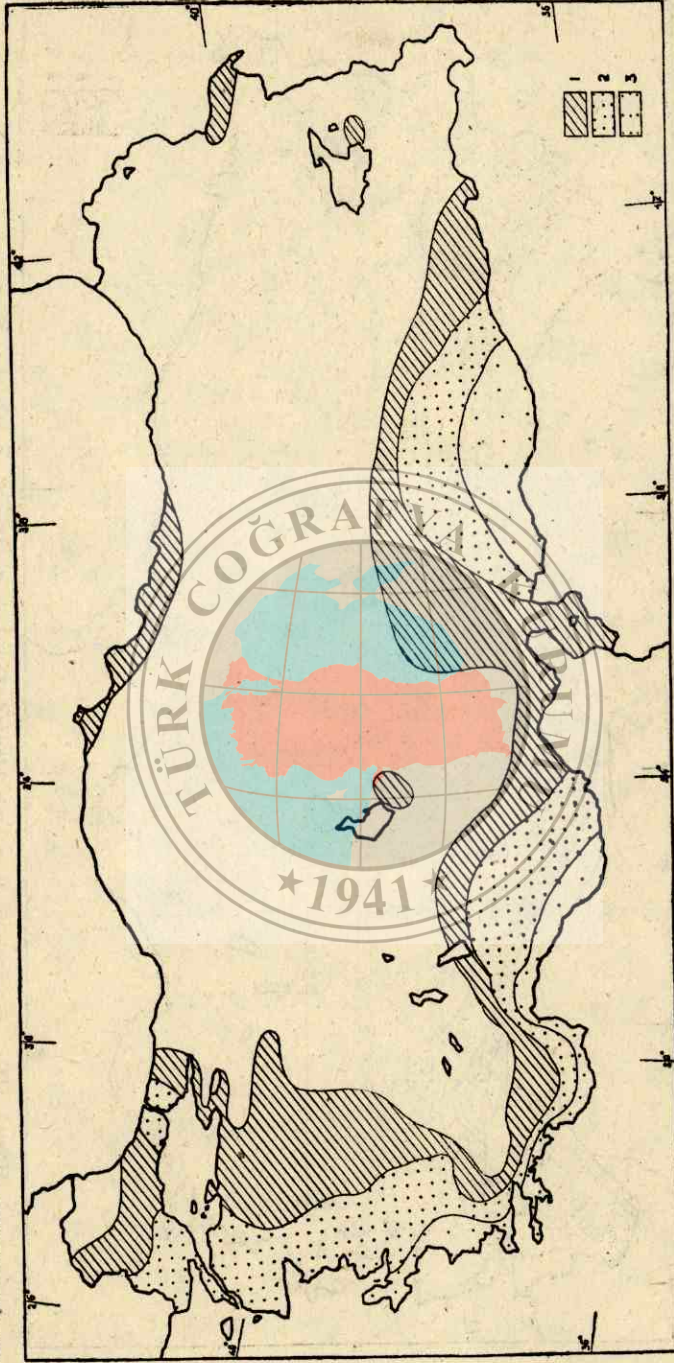
Ekim ayı Türkiyede Nisan ayında başlayan kurak devrenin son ayını teşkil etmekle beraber Harita IV de açık olarak görüldüğü gibi, bu ayda da kurak sahalardan oldukça geniştir. Memleketimizin en önemli hububat yetiştirme alanları olan İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da Ekim ayında kurak şartların mevcudiyeti ile bu bölgelerin hububat istihsalâtı arasında sıkı bir münasebet mevcuttur.

Harita I — Nisanda kurak alanlar.

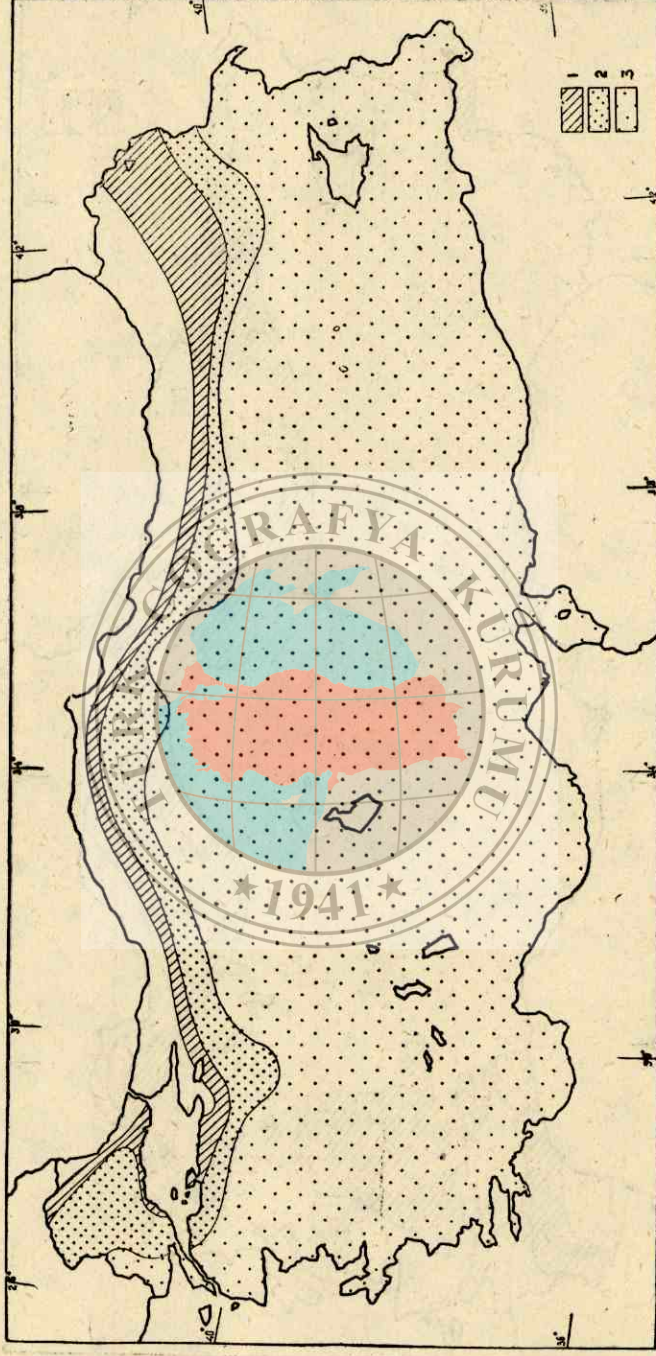
★1941★

E. Tümerterkin

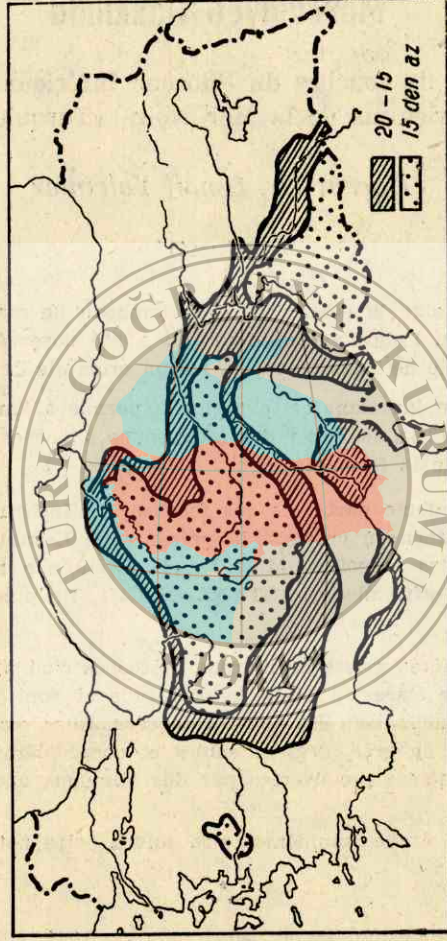
Harita II — Mayıs'ta kurak alanlar. İndisler: 1=15—20, 2=10—15, 3=5—10

E. Tüme'tekin

Harita III — Haziranda da kurak alanlar. İndisler: 1=15—20, 2=10—15, 3=5—10

E. Tümmerteğin

Harita IV — Ekimde kurak alanlar